

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

13 decembrie 2007*

În cauza C-463/06,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Bundesgerichtshof (Germania), prin Decizia din 26 septembrie 2006, primită de Curte la 20 noiembrie 2006, în procedura

FBTO Schadeverzekeringen NV

împotriva

Jack Odenbreit,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul C. W. A. Timmermans, președinte de cameră, domnii J. Makarczyk, P. Küris, J.-C. Bonichot și doamna C. Toader (raportor), judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Odenbreit, de N. Meier-van Laak, Rechtsanwältin;
- pentru guvernul german, de domnii A. Dittrich și M. Lumma, în calitate de agenți;
- pentru guvernul italian, de domnul I. M. Braguglia, în calitate de agent, asistat de domnul W. Ferrante, avvocato dello Stato;
- pentru guvernul polonez, de doamna E. Ośniecka-Tamecka, în calitate de agent;
- pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul W. Bogensberger și de doamna A.-M. Rouchaud-Joët, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 9 alineatul (1) litera (b) și a articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Jack Odenbreit, domiciliat în Germania, victimă a unui accident de circulație care a avut loc în Țările de Jos, pe de o parte, și societatea de asigurări a persoanei răspunzătoare pentru acesta, societatea cu răspundere limitată FBTO Schadeverzekeringen NV (denumită în continuare „FBTO”), cu sediul în acest stat membru.

Cadrul juridic

Regulamentul nr. 44/2001

- 3 Potrivit considerentului (13) al Regulamentului nr. 44/2001, „[î]n cazul contractelor de asigurare [...], partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale prevăzute în prezentul regulament”.

4 Normele de competență în materia asigurărilor sunt stabilite în secțiunea 3 din capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001, care cuprinde articolele 8-14 din acesta.

5 Articolul 9 alineatul (1) literele (a) și (b) din regulamentul menționat prevede:

„(1) Un asigurător care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționat în justiție:

(a) în fața instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia are domiciliul sau

(b) în alt stat membru, în cazul acțiunilor intentate de către deținătorul poliței de asigurare, asigurat sau un beneficiar, în fața instanțelor de la locul unde este domiciliat reclamantul [...]”

6 Articolul 11 din același regulament prevede:

„(1) În cazul asigurării de răspundere civilă, asigurătorul poate, de asemenea, dacă legea instanței permite acest lucru, să fie acționat în fața instanței la care persoana vătămată a introdus acțiunea împotriva asiguratului.

(2) Dispozițiile articolelor 8, 9 și 10 se aplică în cazul acțiunii directe introduse de persoana vătămată împotriva asigurătorului, în situația în care sunt permise asemenea acțiuni directe.

(3) Dacă legea privind astfel de acțiuni directe prevede posibilitatea introducerii în cauză a deținătorului poliței de asigurare sau a asiguratului, aceeași instanță este competentă asupra acestora.”

Directiva 2000/26/CE

- 7 Directiva 2000/26/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 mai 2000 privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la asigurarea de răspundere civilă auto și de modificare a Directivelor 73/239/CEE și 88/357/CEE ale Consiliului (JO L 181, p. 65, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2005/14/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 (JO L 149, p. 14, denumită în continuare „Directiva 2000/26”), prevede la articolul 3, intitulat „Dreptul la acțiune directă”:

„Fiecare stat membru urmărește ca părțile vătămate menționate la articolul 1, prejudiciate în urma unor accidente în sensul prezentei dispoziții, să dispună de un drept de acțiune directă împotriva întreprinderii de asigurare, drept care cuprinde răspunderea civilă a persoanei responsabile.”

- 8 În plus, considerentul (16a) al Directivei 2000/26 are următorul cuprins:

„În conformitate cu articolul 11 alineatul (2) coroborat cu articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul [...] nr. 44/2001 [...], persoanele vătămate pot intenta o acțiune în justiție împotriva asiguratorului răspunderii civile din statul membru pe teritoriul căruia își au reședința.”

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

- 9 La 28 decembrie 2003, domnul Odenbreit a fost implicat în Țările de Jos într-un accident de circulație cu un asigurat al FBTO. În calitate de persoană vătămată, a intentat o acțiune directă împotriva asiguratorului la Amtsgericht Aachen, instanța de la locul unde este domiciliat acesta, în temeiul articolului 11 alineatul (2) și al articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001.
- 10 Prin Hotărârea din 27 aprilie 2005, instanța respectivă a respins această acțiune ca inadmisibilă, pe motivul necompetenței instanțelor germane de a o judeca. Domnul Odenbreit a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Oberlandesgericht Köln. Prin Hotărârea interlocutorie din 12 septembrie 2005, instanța de apel a recunoscut competența instanțelor germane cu privire la acțiunea în răspundere, în temeiul acelorași dispoziții ale Regulamentului nr. 44/2001.
- 11 Bundesgerichtshof a fost sesizat de FBTO cu o cerere de recurs („Revision”) împotriva acestei hotărâri interlocutorii.
- 12 Astfel cum rezultă din decizia de trimitere, interpretarea articolului 11 alineatul (2) și a articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, referitoare la competența jurisdicțională privind acțiunile directe introduse de persoana vătămată împotriva asiguratorului, face obiectul unei controverse în doctrina germană.
- 13 Astfel, potrivit opiniei dominante, asemenea acțiuni directe nu țin de materia asigurațiilor, în sensul articolului 8 și al următoarelor din Regulamentul nr. 44/2001, întrucât dreptul la acțiune al persoanei vătămate este înțeles, în dreptul internațional

privat german, ca un drept care aparține materiei delictuale, iar nu contractului de asigurare. Potrivit unei astfel de interpretări, articolul 9 alineatul (1) litera (b) din respectivul regulament nu cuprinde decât cazurile de asigurare în sens strict, iar noțiunea „beneficiar” care apare în această dispoziție nu include persoana vătămată. Aceasta nu ar putea deveni una dintre părțile principale din procedură în temeiul articolului 11 alineatul (2) din regulament. Acestei opinii din doctrină i se opune teza potrivit căreia, ca urmare a trimiterii la articolul 9 din Regulamentul nr. 44/2001 care figurează la articolul 11 alineatul (2) din acesta, instanța de la locul unde este domiciliată persoana vătămată este competentă să judece acțiunile directe intentate de aceasta împotriva asigurătorului de răspundere.

14 Bundesgerichtshof susține această din urmă interpretare. Potrivit acestuia, există motive preponderente pentru a admite că persoana vătămată se poate prevala împotriva asigurătorului de un drept la acțiune directă în fața instanței de la locul unde este domiciliată aceasta.

15 Cu toate acestea, ținând cont de divergențele doctrinare privind interpretarea dispozițiilor menționate ale Regulamentului nr. 44/2001, Bundesgerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Trimiterea la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul [...] nr. 44/2001 [...] efectuată de articolul 11 alineatul (2) din respectivul regulament trebuie înțeleasă în sensul că persoana vătămată poate intenta o acțiune directă împotriva asigurătorului în fața instanței de la locul unde este domiciliată într-un stat membru atunci când o astfel de acțiune directă este posibilă, iar asigurătorul este domiciliat pe teritoriul unui stat membru?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Observațiile prezentate Curții

- 16 Pârâtul din acțiunea principală, toate statele membre care au prezentat observații în fața Curții, precum și Comisia Comunităților Europene consideră că trimiterea de la articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din acest regulament trebuie interpretată în sensul că persoana vătămată poate intenta direct o acțiune împotriva asigurătorului în fața instanței de la locul unde este domiciliată atunci când o astfel de acțiune directă este posibilă, iar asigurătorul este domiciliat pe teritoriul unui stat membru.
- 17 În temeiul unei interpretări literale a acestor dispoziții din Regulamentul nr. 44/2001, guvernul german și Comisia susțin că, în măsura în care trimiterea de la articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 face aplicabil întregul cuprins al articolului 9 din acesta la acțiunile intentate de persoana vătămată, nu este necesar ca aceasta din urmă să fie menționată expres în articolul la care se face trimitere, întrucât, în caz contrar, trimiterea de la articolul 11 alineatul (2) menționat ar fi superfluă. Pe baza aceleiași interpretări, guvernul polonez consideră, în schimb, că victima trebuie calificată drept „beneficiar” în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din acest regulament. Într-adevăr, la încheierea contractului de asigurare, nu se cunoaște victima potențială, căreia i-ar fi plătită indemnizația în cazul producerii evenimentului în eventualitatea căruia a fost încheiat acest contract. Așadar, aceasta nu ar putea fi desemnată ca beneficiar în acest contract.

- 18 Pârâtul din acțiunea principală, toate statele membre care au prezentat observații în fața Curții, precum și Comisia susțin că dispozițiile Regulamentului nr. 44/2001 referitoare la competența în materie de asigurări se inspiră din necesitatea protecției părții defavorizate din punct de vedere economic, principiu de interpretare prevăzut în considerentul (13) al acestui regulament și consacrat prin jurisprudența Curții (a se vedea Hotărârea din 14 iulie 1983, Gerling Konzern Speziale Kreditversicherung și alții, 201/82, Rec., p. 2503, Hotărârea din 13 iulie 2000, Group Josi, C-412/98, Rec., p. I-5925, punctul 64, și Hotărârea din 12 mai 2005, Société financière et industrielle du Peloux, C-112/03, Rec., p. I-3707, punctul 30). În consecință, scopul articolului 11 alineatul (2) din respectivul regulament ar fi tocmai extinderea la persoana vătămată a regimului prevăzut în favoarea reclamantului la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din același regulament.
- 19 În această privință, guvernul german și Comisia subliniază că introducerea articolului 11 alineatul (2) în Regulamentul nr. 44/2001 exprimă voința legiuitorului comunitar de a atribui, potrivit propunerii Comisiei referitoare la acest regulament, o protecție mai extinsă decât aceea prevăzută de Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”) pentru persoanele care se află într-o poziție defavorizată în litigiile în materie de asigurări.
- 20 În cele din urmă, pârâtul din acțiunea principală, toate statele membre care au prezentat observații în fața Curții, precum și Comisia subliniază că o astfel de interpretare ar fi confirmată de Directiva 2000/26 și în special de considerentul (16a) al acesteia. Prin inserarea acestui considerent după adoptarea Regulamentului nr. 44/2001, legiuitorul comunitar nu ar fi impus o interpretare obligatorie a dispozițiilor acestuia, ci ar fi furnizat un argument de o importanță considerabilă în favoarea recunoașterii competenței instanței de la locul unde este domiciliată persoana vătămată.

Răspunsul Curții

- 21 Trebuie amintit, cu titlu introductiv, că secțiunea 3 din capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001, care cuprinde articolele 8-14, prevede norme de competență în materie de asigurări care se adaugă la cele stabilite prin dispozițiile generale cuprinse în secțiunea 1 din același capitol din regulament.
- 22 Respectiva secțiune 3 prevede mai multe norme de competență referitoare la acțiunile intentate împotriva asigurătorului. Aceasta prevede, printre altele, că asigurătorul care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționat în justiție în fața instanțelor din statul pe teritoriul căruia are domiciliul [articolul 9 alineatul (1) litera (a)], în fața instanței de la locul unde este domiciliat reclamantul, dacă acțiunea este introdusă de către deținătorul poliței de asigurare, de către asigurat sau de către un beneficiar [articolul 9 alineatul (1) litera (b)], și, în cele din urmă, în fața instanței de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă, în cazul asigurării de răspundere civilă sau al asigurării de bunuri imobiliare (articolul 10).
- 23 În ceea ce privește asigurarea de răspundere civilă, articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 face trimitere la respectivele norme de competență pentru acțiunile directe intentate de persoana vătămată împotriva asigurătorului.
- 24 În consecință, pentru a răspunde la întrebarea adresată de instanța națională, trebuie definit domeniul de aplicare al trimiterii de la articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din același regulament. Trebuie stabilit în special dacă această trimitere trebuie interpretată în sensul că recunoaște numai instanțelor menționate în această ultimă dispoziție, și anume celor de la locul unde este domiciliat deținătorul poliței de asigurare, asiguratul sau un

beneficiar, competența de a judeca acțiunea directă a persoanei vătămate împotriva asigurătorului sau dacă această trimitere permite aplicarea, în cazul acestei acțiuni directe, a normei de competență a domiciliului reclamantului, prevăzută la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 menționat anterior.

25 Trebuie arătat, în această privință, că această din urmă dispoziție nu se limitează la atribuirea competenței în favoarea instanțelor de la domiciliul persoanelor enumerate în aceasta, ci, dimpotrivă, prevede norma de competență a domiciliului reclamantului, recunoscând astfel persoanelor menționate posibilitatea de a-l acționa în justiție pe asigurător în fața instanței de la locul propriului lor domiciliu.

26 Astfel, interpretarea trimiterii de la articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din acest regulament în sensul că aceasta nu îi permite persoanei vătămate să acționeze în justiție decât în fața instanțelor competente în temeiul acestei din urmă dispoziții, și anume în fața instanțelor de la domiciliul deținătorului poliței de asigurare, al asiguratului sau al beneficiarului, ar fi în opoziție directă chiar cu textul articolului 11 alineatul (2) menționat. Respectiva trimitere conduce la extinderea domeniului de aplicare al acestei norme la categorii de reclamanti care acționează împotriva asigurătorului, alții decât deținătorul poliței de asigurare, asiguratul sau beneficiarul contractului de asigurare. Astfel, funcția respectivei trimiteri este de a adăuga pe lista reclamantilor, cuprinsă în articolul 9 alineatul (1) litera (b) menționat, persoanele care au suferit un prejudiciu.

27 În această privință, aplicarea acestei norme de competență la acțiunea directă a persoanei vătămate nu poate depinde de calificarea acesteia ca „beneficiar” în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, întrucât trimiterea la această dispoziție de la articolul 11 alineatul (2) din acesta permite extinderea normei de competență la aceste litigii, fără a condiționa încadrarea reclamantului în una dintre categoriile cuprinse în respectiva dispoziție.

28 Acest raționament este întemeiat și pe interpretarea teleologică a dispozițiilor în cauză în acțiunea principală. Într-adevăr, potrivit considerentului (13) al Regulamentului nr. 44/2001, acesta urmărește garantarea unei protecții mai favorabile a părților defavorizate decât aceea pe care o permit normele generale de competență (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior Group Josi, punctul 64, și Société financière et industrielle du Peloux, punctul 40, precum și Hotărârea din 26 mai 2005, GIE Réunion européenne și alții, C-77/04, Rec., p. I-4509, punctul 17). Într-adevăr, a se refuza persoanei vătămate dreptul de a acționa în fața instanței de la locul propriului său domiciliu ar însemna ca aceasta să fie privată de o protecție identică celei acordate de acest regulament celorlalte părți considerate defavorizate în litigiile în materie de asigurări și ar fi, prin urmare, contrar spiritului acestui regulament. În plus, astfel cum a arătat Comisia în mod întemeiat, Regulamentul nr. 44/2001 a consolidat o astfel de protecție în raport cu aceea rezultată din aplicarea Convenției de la Bruxelles.

29 O astfel de interpretare este confirmată de prevederile Directivei 2000/26 în materia asigurării de răspundere civilă rezultată din circulația autovehiculelor, astfel cum a fost modificată, după intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 44/2001, prin Directiva 2005/14. Într-adevăr, în Directiva 2000/26, legiuitorul comunitar nu numai că a prevăzut, la articolul 3, atribuirea în cadrul ordinii juridice a statelor membre a unui drept de acțiune directă al părții vătămate împotriva întreprinderii de asigurare, ci s-a referit în mod expres, în considerentul (16a), la articolul 9 alineatul (1) litera (b) și la articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001, cu ocazia menționării dreptului persoanei vătămate de a intenta o acțiune în justiție împotriva asigurătorului în fața instanței de la locul unde aceasta își are domiciliul.

30 În sfârșit, în ceea ce privește consecințele calificării acțiunii directe a persoanei vătămate împotriva asigurătorului, care, astfel cum rezultă din decizia de trimitere, fac obiectul unei controverse în dreptul german, trebuie arătat că aplicarea normei

de competență prevăzute de articolul 9 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 în cazul unei astfel de acțiuni nu este exclusă ca urmare a calificării acesteia în dreptul național ca acțiune în răspundere delictuală, care privește un drept exterior raporturilor juridice cu caracter contractual. Într-adevăr, natura acestei acțiuni în dreptul național nu are nicio relevanță pentru aplicarea dispozițiilor din acest regulament, dat fiind că respectivele norme de competență sunt incluse într-o secțiune (și anume secțiunea 3 din capitolul II din regulamentul menționat) care privește în general materia asigurărilor și care este distinctă de secțiunea referitoare la competențele speciale în materie contractuală și delictuală (și anume secțiunea 2 din același capitol). Singura condiție careia articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 îi supune aplicarea respectivei norme de competență este că acțiunea directă trebuie să fie prevăzută de dreptul național.

- 31 Având în vedere toate considerațiile anterioare, la întrebarea adresată trebuie să se răspundă că trimiterea de la articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din acest regulament trebuie interpretată în sensul că persoana vătămată poate intenta o acțiune direct împotriva asigurătorului, în fața instanței de la locul unde aceasta este domiciliată într-un stat membru, atunci când o astfel de acțiune directă este posibilă, iar asigurătorul este domiciliat pe teritoriul unui stat membru.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 32 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Trimiterea de la articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială la articolul 9 alineatul (1) litera (b) din acest regulament trebuie interpretată în sensul că persoana vătămată poate intenta o acțiune direct împotriva asiguratorului, în fața instanței de la locul unde aceasta este domiciliată într-un stat membru, atunci când o astfel de acțiune directă este posibilă, iar asiguratorul este domiciliat pe teritoriul unui stat membru.

Semnături